

nalaten, het hier
ogen te zien.

In de omstandig-
heden beschikken
toegerust met de
id noodig.

aanmerken men zich
elt, dat zulk een
ge aanspraak op
te te vervangen.

enschappelijk ka-
in dit opzicht te
de wetenschappe-
zich in den nieu-
we richting heeft
ene Schriftstudie.
van den tegen-
met beslistheid
nde de Heilige
dan de beginselen
vertalen ongetw-
ginsel niet rech-
zijds moet hier,
d van het theolo-
te factor worden

woordkens zou-
er hooge eischen
etting ook in dit
tebreken is, heeft
haar plechtige
schoonheid van
evenaren, en een
kwaardig, dat er
staten tijd meer-
ugden in dit op-
eidsche vertaling
ig en verbetering
de, dat men wij-
elijker is, is het
g der Statenver-
te achten onder-

karakter der te
thans beschikken
die en als geleer-
doodige kennis en
en bogen op een
h aan de Schrift-
is zijn, dat onder
radicaal herzien-
inderdaad waar-
angen. Maar zoo
den kring onze
en we onder de
enkele mannen,
stijden; terwijl de
erkt zou worden
geroepen zich
en moeten geven
e plaats nog de
voering van zulk
n zijn verbonden
le 17e eeuw, toen
ook voor het ter-
van betekenis
chtig bevorderde
die zooals thans
enis van een
at wanneer een
eerde Kerken in
er en in het bui-
in Gereformeerde
deun zou mis-
iten den genoem-

wij het niet ge-
eme, om tot een

pgemerkt, dat et
vertaling zouden
theiden tusschen
van overwegend
zin der Schrift
en der „beperkte
wijzigen, wat ge-
van den zin der
vraag, aan welke
s besprokene, in
omstandigheden
op in den breedte
op.

het meest con-
veel mogelijk de
t komt te staan
te beantwoorden
schen zulke on-
l, en andere, die
aanleiding geven
ening het voor-
ij het bestaande
t meer verander-
tlijk strikt nood-
anbeveling voor
praktisch doel

Uit het eerste valt af te leiden, dat de voordeelen, aan de eerstgenoemde wijze van doen verbonden, groter kunnen zijn; uit het tweede volgt, dat de nadelen en bezwaren bij de beperkte herziening een geringeren omvang hebben.

Het laatste zal ons nader blijken, wanneer we thans nagaan, in hoever de boven ontwikkelde bezwaren ook op beperkte herziening van toepassing zijn.

2. Het eerstgenoemde, algemeene bezwaar is nu feitelijk reeds besproken. De breuk met het verleden zou hier veel minder groot zijn. Dit springt nog te meer in het oog, zoo men in aanmerking neemt de ook vroeger reeds vermelde omstandigheid, dat de plaatsen, waar de tegenwoordige vertaling bepaald tot misverstand aanleiding geeft, meermalen niet tot de meest bekende Schriftgedeelten behooren; hierdoor zou de invloed der aan te brengen wijzigingen op de religieuze terminologie, op de veel aangehaalde Schriftuurplaatsen enz. nog aanmerkelijk worden beperkt.

3. Ook de vrees voor het ontoereikende onzer krachten zou hier minder behoeven te drukken dan bij een radicale herziening. Immers zou de hier te verrichten arbeid ongetwijfeld veel minder omvangrijk zijn dan die voor een radicale herziening ware vereischt. Vele bijzonderheden zouden niet bestudeerd behoeven te worden.

Toch mag men dit niet overdrijven. Zoo deze beperkte herziening naar eisch werd opgevat, zou ze zeker geene gemakkelijke taak zijn; ze zou mannen vereischen, die zich een deugdelijk inzicht hadden eigen gemaakt wel niet van alle, maar toch van het geheel der wijzigingen, welke bij een radicale herziening noodig zouden zijn, en die daaruit nu met dien wijzen takt, welke slechts verkregen wordt door beheersching van het geheel, gepaard met praktischen zin, een keuze zouden weten te doen, waarbij het zekere van het twijfelachtige, het belangrijke van het ondergeschikte zou worden gescheiden. Ook deze arbeid laat zich niet wel onderneemen, tenzij men kan steunen op uitgebreide wetenschappelijke Schriftstudien in Gereformeerden zin, en daarom blijft het feit, dat hieraan nog zooveel ontbreekt, ook tegen het beproeven eener beperkte herziening door de Synode voorloopig een ernstig bezwaar.

4. De bezwaren aan de invoering verbonden zouden hier aanmerkelijk geringer zijn.

Vooreerst zouden tengevolge van de beperking der wijzigingen de kerken in het produkt van dezen arbeid veel gemakkelijker haar ouden Bijbel herkennen.

Bovendien zou het bij deze methode veel lichter zijn, de gemeente aan het gebruik van deze herziene vertaling geleidelijk te gewennen. Bij de beperkte herziening zou dit bv. kunnen geschieden door bij wijze van voorloopigen maatregel een Bijbel uit te geven, waarvan de tekst geene andere wijzigingen onderging dan die door de ontwikkeling der Nederlandsche taal werden medegebracht, terwijl de overige noodig geachte veranderingen in toegevoegde noten werden opgenomen. Men geenoet dan het voordeel, dat er gelegen is in zulk een wijze van voorbereiding, waarbij tegelijk met het aantoonen van de gebreken van het oude er iets beters voor in de plaats wordt gesteld. Zulk een uitgaaf zou van stonden aan de voornaamste bezwaren, aan het gebruik der Statenvertaling verbonden, ondervangen, en den weg kunnen bereiden voor de invoering van een Bijbel, waarin de wijzigingen in den tekst waren opgenomen.

5. Op grond van dit alles zou zeker eerder aan de Synode zijn aan te raden, tot een beperkte herziening het initiatief te nemen. Intusschen zouden we ook hier toe niet willen adviseeren. Al zijn de moeilijkheden hier minder groot, ze blijven toch van betekenis; en vooral zolang de in dezen noodige voorbereidende studien onder ons nog van zulk een beperkten omvang zijn, schijnt het ongewenscht, dat de Synode een zaak, waarin zoo hooge belangen op het spel staan, zou onderneemen.

c. Herziening in den engsten zin.
Beperkt men den arbeid der herziening tot het aanbrengen van die wijzigingen, die door de ontwikkeling onzer Nederlandsche taal en de verandering in ons spraakgebruik noodig zijn geworden, dan wordt de geheele zaak der herziening, en worden in verband daarmee zoowel de moeilijkheden als de voordeelen tot aanmerkelijk kleinere verhoudingen teruggebracht.

Het eerste, de vermindering der moeilijkheden, kan zeker als grond voor aanbeveling van deze „herziening in den engsten zin” worden aangevoerd. Veel geringer zou zijn de breuk met het verleden, geringer de afstand, die ons zou scheiden van andere kerken of groepen, die aan de ongewijzigde Statenvertaling vasthielden, geringer de moeilijkheid om voor dezen arbeid genoegzaam toegeruste mannen te vinden, geringer ook de bezwaren, aan de invoering verbonden.

Intusschen valt hiertegenover vooreerst op te merken, dat toch ook bij deze uiterste beperking van den arbeid de moeilijkheden allerminst geheel verdwenen zouden zijn.

Hierbij komt nu echter het nog gewichtiger tegenargument, dat, evengoed als de moeilijkheden en wellicht in nog sterkere mate dan deze, ook de te behalen voordeelen een belangrijke beperking ondergaan.

Van al de bezwaren, die volgens de boven gegevene uiteenzetting de Statenvertaling drukken, wordt slechts een enkele categorie weggenomen, nl. die, welke ontleend zijn aan de ontwikkeling, die de Nederlandsche taal heeft doorgemaakt. Nu zullen wij geen oogenblik ontkennen, dat ook hiermede een nuttige arbeid ware verricht, maar anderzijds moet worden gezegd, dat aldus slechts een zeer klein gedeelte der bezwaren ware ondervangen. Het verstaan van sommige Schriftgedeelten bij het persoonlijk en het huiselijk Bijbelgebruik zou

er zeker door bevorderd worden; maar de moeilijkheden, die de dienst des Woords somtijds vanwege het karakter der vertaling ondervindt, zouden niet zijn verminderd, en de achterstand der vertaling bij de ontwikkeling der wetenschap zou in geen enkel opzicht zijn ingehaald, ja zou op de kenners een nog pijnlijker indruk maken bij de gedachte, dat men hier toch een vanwege de Synode herziene overzetting voor zich had.

Op grond van dit alles meenen we dan ook, het bewandelen van dezen weg aan de Synode te moeten ont-raden. Het komt ons voor, dat wanneer de Synode de zaak van de herziening der Statenvertaling ter hand neemt, zij het zoowel aan haar eigen waardigheid als aan het belang der zaak verschuldigd is, een ernstige poging te doen, om de bestaande moeilijkheden op een eenigszins afdoende wijze op te lossen; en als zulk een poging kan de herziening in den engsten zin, daar ze de hoofdzak van het probleem onaangeroerd laat, moeilijk worden beschouwd.

We achten het daarom niet gewenscht, dat de Synode maatregelen neme, om tot een herziening in den engsten zin te komen, daar deze methode er niet op berekend is, van het aanhangige probleem een bevredigende oplossing te geven.

Tot zoover het Rapport.

Mogen wij onzen lezers dringend verzoeken bij de volgende artikelen deze nummers, waarin groote stukken van het Rapport staan, afgedrukt bij de hand te houden?

Dat zal onze bespreking aanmerkelijk vergemakkelijken.

Wij behoeven dan niet in herhalingen te vervallen.

Het is thans de belangrijke vraag: kan dit standpunt ook heden nog worden gehandhaafd?

En wij meenen, dat het oordeel ontkennend moet luiden.

HEPP.

— In gebreke.

Onlangs noodigden (niet „daagden”, gelijk het „Handelblad” ervan maakte) wij uit tot een persedebat.

En wel hierover: dwingt ware wetenschap ertoe aan te nemen, dat de slang in het Paradijs niet werkelijk heeft gesproken.

Totnogtoe werd door geen enkel blad aan deze uitnoodiging gevolg gegeven.

Wel ging men voort de Gereformeerde opvatting te bespotten, zelfs mondaine illustraties deden eraan mee.

Maar spot is geen argument, naar ik meen.

Men ging ook voort met het brandmerk van onwetenschappelijkheid te hanteeren.

Maar dat werkt niet overtuigend. Dat zal men moeten toestemmen.

Nu willen wij gaarne nog wat geduld oefenen.

Toch moeten wij er thans reeds onze bevreemding over uitspreken, dat men er wel haastig bij was de Gereformeerde opvatting voor onwetenschappelijk te verklaren, maar dat men zoo langen tijd noodig heeft om zijn beschuldiging ook waar te maken.

HEPP.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Geestelijke verlaten.

De vraag, die ik nu ga beantwoorden, is er een van zeer teederen aard. Ze leidt ons in het binnenste heiligmom van het zieleleven van Gods kinderen. Ze gaat over wat de Heilige Schrift de „verberging van Gods aangezicht” noemt, en waarvan onze vaders, in aansluiting aan een ander spraakgebruik der Schrift, doorgaans spraken als van „geestelijke verlatenheid”.

Onze lezer, die deze vraag inzond schrijft o.m., dat hij in zijn zieleleven heeft te worstelen met een rusteloze afwisseling van licht en donker, van vrede en onrust, van geloof en twijfel, van blijden levensmood en van verslagen moedeloosheid. Hij weet, dat ook andere geloovigen die deining kennen; doch hij heeft den indruk, dat de afwisseling bij niemand zoo rusteloos is, en dat ook de tegenstellingen bij niemand zoo scherp zijn, als bij hem.

Op zijn vragen, wat hij hiervan te denken heeft en wat er de oorzaak van mag zijn, werd hem tweemaal verklaring gegeven.

De een ziet er tuchtiging des Heeren in over zonde, die niet beleden en bestreden werd, anderen hoorde hij spreken van beproeving, om het geloof te oefenen en het verlangen naar Gods gemeenschap te vernieuwen.

Zijn vraag is nu, welke van die twee verklaringen de juiste is, of dat misschien in beide waarheid schuilt; en, indien het laatste, hoe ze dan te verzoenen, te vereenigen zijn. Om redenen die ik in ons vorig nummer noemde, kan m'n antwoord niet bedoelen leiding en bestier te geven aan het zieleleven van den inzonder persoonlijk, maar moet ik het geven, geheel in 't algemeen, de toepassing er van op hun eigen geval geheel overlatend aan den vrager en wie het met hem lezen.

En dan begin ik met te zeggen, dat de beide antwoorden die hij vond, elk voor zich, of beter gezegd: naast elkander en saamgenomen, volkomen juist zijn.

„Naast elkaar en saamgenomen”, zeg ik met eenigen nadruk, omdat geen van beide, zonder de andere, het smartelijk verschijnsel in 't zieleleven van den geloovige, waarvan de vraag spreekt, ten volle verklaart.

Want de verberging van Gods aangezicht kan, naar de Schrift, zoowel haar oorzaak hebben in onbeleden en onbestreden zonde, als een beproeving zijn van ons geloof en van onze liefde.

Het Woord spreekt ons van beide.

Dat de Heere de zonde van zijn volk bezoekt met verberging van zijn aangezicht, blijkt b.v. uit zijn bedreiging aan Israël in Deut. 31:17, dat Hij, als het Hem verlaten en zijn verbond vernietigen zal, ook

hen zal verlaten en zijn aangezicht voor hen verbergen. Een bedreiging, die, blijkens het woord des Heeren in Jes. 59:2: „uwe ongerechtigheden maken scheiding tusschen ulieden en tusschen uwen God, en uwe zonden verbergen het aangezicht van ulieden”, in Jes. 1:14—18, Ezech. 39:23 en 29, en tal van andere Schriftuurplaatsen, ook in vervulling ging.

En dat de Heere in verberging van zijn aangezicht, ook bij elk zijner kinderen persoonlijk de zonde bezoekt, zegt ons o.a. de belijdenis van David in Psalm 32:3: „Toen ik zweeg, veranderde mijn geboente, in mijn brullen dan ganschen dag”.

Doch daarnaast leert ons de Schrift, dat geestelijke verlaten niet altijd een tuchtiging om zonde is, maar dat ze ook als beproeving over ons komen kan.

Voorbeelden daarvan geven ons Psalmen als 13, 42, 69, 102 en 143, en vooral de bittere beproevingen van Job. Heel het boek Job dient immers om ons te toonen, hoe de Heere zich somtijds uit en inwendig aan de zijnen onttrekt, alleen om in de smeltkroes de echtheid van hun geloof te doen blijken, en van welk een onverstand geeft blijk, wie, als Job's vrienden, in alle onttrekking Gods, uitwendig en innerlijk, een tuchtiging voor zonde zien. Verberging van Gods aangezicht in gemis van zijn gemeenschap, van vrede en van blijdschap in Hem, kan derhalve, in een bepaald geval, ook bij ons, zoowel het één als het ander zijn.

Wat van die beide het is, kan ons alleen bij oprechte en biddende beproeving van ons hart en leven blijken. Zeker een hoogst teeder en moeilijk werk, waarbij het ons niet altijd aanstonds gelukt het antwoord te vinden.

Doch zoo het ons om de waarheid te doen is, en we daarom bij ons zelfonderzoek ons-zelf niet sparen, zal de Heere ons, bij ootmoedig gebed om de leiding zijns Geestes, het licht niet onthouden.

En dan zijn er ook gegevens die ons kunnen helpen het te vinden.

Daartoe behoort dan in de eerste plaats dit, dat onze God, die, naar Ps. 103:11, „zich ontfert over degenen die Hem vrezen, gelijk zich een vader ontfert over de kinderen; die weet wat maaksel we zijn, en gedachtig is dat we stof zijn”, zich niet aan ons onttrekt om de gewone, dagelijkse zwakheden die elk van zijn kinderen te allen tijde aankleven. Deed Hij het, we zouden nooit het vriendelijk licht van zijn aangezicht zien.

De bange tuchtiging der verlaten komt alleen over ons om zonden die we met bewustheid bedreven, en waarover we daarna ons niet hartelijk voor den Heere veroortmoedigen, maar in onnadenkendheid of met opzet heeleffden. Daarvan is David in Ps. 32 een voorbeeld. Dit geldt met name van gewoonte- en van boezemzonden, waaraan de Heere ons toovoren wel ontlekte, en waartegen we ook wel aanvankelijk gingen strijden, maar zonder dien strijd ernstig en volhardend door te zetten. Door zulke zonden toch wordt de Heere het meest vertoornd, en zijn Geest die in ons woont het meest weerstaan en bedroefd. Dan moet de Heere, die heilig is en heilig blijft, ook in zijn liefdebetoon, ons wel door onttrekking zijner gemeenschap zijn ongenoegen doen ondervinden (1 Joz. 1:5—7), en moet de Heilige Geest ons wel onthouden zijn verzagende werking waardoor we weten Gods kinderen en erfgenamen te zijn (Ef. 4:30 en Rom. 8:14, 16 en 17).

Doch omdat zulke zonden niet buiten ons bewustzijn omgingen en ze onze consciëntie bevestigden, zullen we, bij eerlijke zelfbeproeving, in den regel deze tuchtiging niet moeilijk als tuchtiging onderscheiden.

En daarmee houdt dan nog iets anders rechtstreeks verband.

Dit, dat we, als de Heere zich om onzer zonde wil aan ons onttrok, geen toegang met vrijmoedigheid hebben tot zijn troon.

De onbeleden zonde, of de afgod waaraan onze ziel hangt, zal dan in ons bidden als een slagboom voor onze voeten liggen. De bevestigde consciëntie zal ons den mond sluiten. En bij al haar pogen om uit de duisternis weer door te breken tot het licht, zal onze ziel in den nacht van haar ellende teruggeworpen worden.

De Heere heeft dan een twist met ons. En er is dan maar één boodschap die in zijn woord tot ons uitgaat, de boodschap: „Alleenlijk, ken uwe ongerechtigheid, dat gij tegen den Heere uwen God overtreeden hebt”.

Bij onttrekking des Heeren die beproeving is voor ons geloof, is dat geheel anders.

Dan is er een goede consciëntie, en daarom geen opkeering in het gebed, ook al mag de verhooring lang op zich laten wachten.

Dan is er vrijmoedigheid tot God in Christus en een hopen en betrouwen op zijn beloften.

Zoo in Psalm 13, waar David wel klagen moet: „Hoelang, Heere, zult Gij uw aangezicht voor mij verbergen?”, maar tegelijk belijdt: „Ik vertrouw op uwe goedertierenheid, mijn hart zal zich verheugen in uw heil, ik zal den Heere zingen, omdat Hij aan mij welgedaan heeft”; in Ps. 42, waar de bangste klachten over het verre zijn van den Heere telkens onderbroken worden door het vertrouwende: „Wat buigt gij u neder, o mijne ziel! en zijt onrustig in mijn? Hoop op God, want ik zal Hem nog loven voor de verlossingen zijns aangezichts!” En zoo was het ook bij Job, die wel als een van God verlatene kermde, maar onder alles toch roemen bleef: „Ik weet dat mijn verlosser leeft!”

Het komt er bij de zielservaring waaruit de gedane vraag opkwam, derhalve vooral op aan eigen consciëntie, bij 't licht des Woords, nauw te onderzoeken.

Wie dit verzuimt, en de vraag, uit eigen zieleleven, als ik me zoo uitdrukken mag, verlegt in God den Heere, om, met voorbijgaan van zichzelf, in te dringen in Gods bedoelingen, zal in het donker blijven tasten.

M'n vrager poge nu zelf, wat ik uit de Schrift hem voorbeeld toe te passen op zijn geval.

Doch dan moet ik toch ook nog iets anders onder zijn aandacht brengen.

Het is dit, dat we verkeerd zouden doen met elke wisseling van licht en donker in ons zieleleven te

houden voor gevolg van een rijzen en dalen in ons genadeleven: voor den neerslag van onze zielsverhouding tot onzen God, of ook van de houding des Heeren tegenover ons.

Wie dat deed zou vergeten, dat er in ons zieleleven ook is wat we „stemming“ noemen; en dat de wisseling in onze stemming waarlijk niet altoos afhankelijk is van ons dichter-by-God-zijn of ons verder-af-leven van Hem.

Ik kan daar hier niet veel van zeggen, en ons stemmingsleven is bovendien een zeer ontoegankelijk terrein vol van geheimenissen.

Maar dit moet er toch van gezegd, dat het, hoeveel ervan ook overigens voor ons een mysterie mag zijn, voor een goed deel beheerscht wordt door ons zenuwleven.

Bij ons allen wisselen de stemmingen somtijds even snel als onverklaarbaar, maar bij menschen met een gestoord zenuwleven is de afwisseling het sterkst en zijn de tegenstellingen het scherpst. Ze zijn zelden in evenwicht, en vallen gedurig plotseling van opgewonden vreugde in de kromste droefgeestigheid — zenuwspel, zooals we 't noemen. Maar voor wie er het slachtoffer van is een bitter lijden. Doch hij zou dit lijden nameloos verzwagen, als hij nu, gelijk ernstige lieden, gelijk ook menschen die God vrezen, zoo licht geneigd zijn te doen, achter dit spel een geestelijken achtergrond vermoede. We hebben daarin doorgaans te doen met zuiver natuurlijke factoren, die geen of althans geen rechtstreeksch verband houden met het genadeleven. Hier moet de arts, met name de psychiater, worden geraadpleegd.

V.

F.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Dwergscholen.

III.

Het lange citaat, dat wij verleden week gaven uit de brochure-Smit, ontving sedert het uitkomen eenige nadere toelichting door een ingezonden stuk, van de hand van den schrijver, in „De Standaard“ van Zaterdag 26 September.

Dr v. d. Vaart Smit schrijft daar aldus:

Hooggeachte Redactie,

Naar aanleiding van verschillende besprekingen der brochure „De toekomst der Lagere School“, welke voorzien van een „woord vooraf“ van Zijne Excellentie H. Colijn in Juni j.l. verscheen, zou ik zeer gaarne op een enkel belangrijk onderdeel dezer besprekingen de aandacht willen vestigen.

In „De Heraut“ van 12 Juli j.l. schrijft Prof. Dr. Groshede, dat hij bezwaren heeft, om van de Overheid te vragen — „ik zeg niet de erkenning van het feit, dat er richtingen bestaan — maar wel het aanwijzen van richtingen. Dat zal haar ook nooit gelukken, er zijn grensgevallen, overgangen, enz.“

Hierbij sluit zich aan in „de Standaard“ van 18 Juli j.l. de schrijver der „Groninger brieven“ met de commentaar: „De ouders moeten in de stichting van een school vrij zijn en de Overheid zorgt alleen voor een rechtmatige verdeling van wat uit de Staatskas voor het onderwijs wordt uitgegeven“.

En in denzelfden geest schrijft de recensent van „De Rotterdammer“ 16 Sept. j.l. zeggende: „Splitting van scholen van overheidswege is ongewenscht. De overheid is er niet om de godsdienstige richtingen te onderscheiden en aan te wijzen. Dat moet ons volk zelf doen: onze theologiseerende natie zou daar praktisch allerminst van gediend zijn. Bovendien is 't een vrijheidsbeperking die niet overeenkomstig ons principe is. Men moge de voortgaande splitsing betreuren, in ieder geval moet er ook ten deze vrijheid bestaan zooveel als maar mogelijk is.“

Hooggeachte Redactie, de eenstemmigheid dezer zich bij elkander aansluitende en overigens — het zij met dankbaarheid gezegd — zeer vriendelijk en waardeurend oordeelende recensenten — zou een fabel doen ontstaan, die niet anders dan fabel is.

Immers, van voorstellen, als men bij 't lezen dezer drie recensies in de brochure vermoeden zou, ben ik ook zelf en op dezelfde gronden, als bijv. de

laatsgenoemde recensent een tegenstander. Ook meen ik, dat, indien waarlijk de brochure voorstelde, wat op deze wijze vermoed zou worden, bezwaarlijk het „woord vooraf“ van den leider der anti-revolutionaire partij er in verschenen zou zijn. En met Prof. Groshede zeggen we vermoedelijk allen: „niet het aanwijzen van richtingen ligt op den weg der Overheid, alleen het erkennen van het feit, dat er richtingen zijn“. Inderdaad, zoo is het. Deze formulering van Prof. Groshede drukt zeer juist en zeer zuiver uit, wat we niet en wat we wel willen. Niet aanwijzen van richtingen! Wel erkennen van 't feit dat er richtingen zijn! Juist op deze gedachten zijn de voorstellen in de brochure gebouwd.

En hoe 't dan komt, dat drie recensenten niettemin meenen, dat er in de brochure iets anders staat?

Waarschijnlijk heeft de (noodzakelijke) beknoptheid der brochure dit misverstaan in de hand gewerkt.

Moge ik dan nog kort preciseren, dat de voorstellen in de brochure op dit punt alleen bedoelen een „publiek erkennen van het feit, dat er richtingen zijn“, en dit nog zelfs op zeer beperkte wijze, namelijk alleen ten opzichte van de staatsfinanciering. 't Schoolprobleem heeft voor ons, anti-revolutionairen, immers tweemaal pool, eenzijdig de staatsfinanciering, die onmogelijk in staat is of zal zijn een onbeperkte splitsingszucht met met de volle 100 pCt. te honoreren; en anderzijds de vrijheid der ouders, die niet „gemaszregelt“ worden mag, ook niet door eenigerlei nood van de schatkist. En de vraag is nu: hoe dat bij elkaar te brengen: beperkte financiën en onbeperkte vrijheid? En dat zonder dat het ééne aan het andere opgeofferd wordt! En in dit verband stelt dan de brochure voor, dat de Overheid bij de financiering zich beperkt tot een in hoofdzaak erkennen van drie hoofdrichtingen onder ons volk. Maar even sterk en met minstens evenveel nadruk stelt de brochure daarnaast den eisch, dat de vrijheid der ouders om scholen van hun richting te stichten, onbeperkt moet blijven. En dit laatste stellen we zelfs, gelijk de „Standaard“-hoofdartikelen „om de vrijheid der school“ dit deden, als het albeheerschende principe voorop. We zijn 't hierin met onze recensenten principieel en volkomen eens. Hoe 't een het ander vinden kan en vinden moet, werkt de brochure dan nader uit. 't Liep hier te wild, indien we dit wilden citeeren.

't Gaat dus in de brochure niet om eenigerlei beperking der vrijheid. Verre van dat! En in tegendeel! 't Gaat juist in de brochure om 't verdedigen en zo onmogelijk technisch fundeeren dier vrijheid. Want dit is zeker, dat wie de vrijheid der lagere school waarlijk wil, met volle kracht zich ook moet geven aan de andere zijde van 't probleem, de beperktheid der staatsfinanciën. Van de gezonde constructie der verhouding tusschen dit tweemaal, „onbeperkte vrijheid en „beperkte staatsfinanciën“, hangt niet alleen de staatskas, maar hangt ook de vrijheid af!

Met beleefden dank voor verleende plaatsruimte,

Hoogachtend, hooggeachte Redactie,

Uw dw. dr.

Dr. H. W. VAN DER VAART SMIT.

Zuid-Beyerland, 23 Sept. 1925.

Eigenaardig is het, dat het eerste bezwaar, dat we zouden noemen, hier door Dr v. d. V. S. wordt behandeld. Maar niemand zal o.i. kunnen zeggen, dat de zaak door dit ingezonden stuk helderder is geworden.

Immers Dr v. d. V. S. maakt onderscheid tusschen het erkennen van het feit, dat er richtingen zijn, en het aanwijzen van bepaalde richtingen.

Nu zegt hij „dat de voorstellen in de brochure op dit punt alleen bedoelen een „publiek erkennen van het feit, dat er richtingen zijn“, en dit nog zelfs „alleen op beperkte wijze, namelijk alleen ten opzichte van de staatsfinanciering“.

Het wil me voorkomen, dat, in het licht van wat Dr v. d. V. S. in zijn brochure schreef, we hier te doen hebben met een bedenkelijken vorm van optimisme. Immers de schrijver wil de over-

ziende, dat men à tout prix van hem af wou, heeft hij ten slotte gezegd, dat men hem dan maar zijn ontslag moest geven om redenen van gezondheid, zooals dan ook geschied is. In de Handelingen werd van het gebeurde een voorstelling gegeven, met de waarheid in strijd, maar een verklaring van hem, dat hij niet instemde met hetgeen daarin op zijn naam gesteld was, werd door de Redactie van „De Bazuin“ geweigerd; het was haar door het Moderamen der Synode verboden. Toen heeft hij nog een protest geschreven, maar „om de kerk te sparen“ heeft hij dit nooit het licht doen zien.

Deze mededeelingen, die ik hier slechts in het kort weergeef, trekken in breedten kring de aandacht en wekken veler verontwaardiging. Het doen der Synode werd in onze kerkelijke bladen zoo goed als algemeen veroordeeld. Niet echter in de „Gereformeerde Kerkbode van 's-Gravenhage“: in het nummer van 8 Maart 1914 verscheen een stuk van de hand van Ds Van der Linden, waarin het verdedigd werd. Ofschoon dus al van ouds datum, laten wij het, voor zoover het hier ter zake doet, onverkort volgen, omdat het dit stuk is, dat Prof. Bouwman, evenals reeds vroeger in „De Bazuin“, zoo ook onlangs weer in zijn werkje over de geschiedenis der Theologische School aangehaald heeft, blijkbaar met de bedoeling om aangaande de Synode van '82 een andere voorstelling te wekken dan b.v. door mij gegeven is.

Slechts kort, een tiental jaren heeft hij aan de Theologische School zijn krachten gewijd. Een fijne, diepende geest, allermindst berekend om met de ruwe werkelijkheid van 't leven in aanraking te komen. Schuw ontvlood hij alle dronke, alle rumoer,

heid alleen maar laten erkennen, dat er(!) richtingen zijn. Nu zou ieder verwachten, dat dat „erkennen“ dus daarin bestond, dat die overheid zeide: „er zijn vele richtingen, en ik moet nu in mijn wetgeving op die veelheid van richting rekenen“. Dat is erkenning van het feit, dat er richtingen zijn. Maar Dr v. d. V. S. doet heel anders.

Hij zegt: er zijn richtingen. Nu komt de Overheid en die erkent van die richtingen enkele hoofd-richtingen. Zij zegt: ik erken: de Neutrale, Rooms-Katholieke en Protestantische Christelijke richting.

Daarmee doet die Overheid evenwel wel degelijk het werk van iemand, die bepaalde richtingen aanwijst. Waar toch haalt die Overheid het recht vandaan om naast de Roomsche b.v. niet de Joodsche richting te noemen? En waarom zou die overheid — wanneer het protestantsch-christelijke volksdeel ongeveer 1/4 van het totaal is — ook niet van een socialistische richting mogen spreken?

Dat dit alles nu in het voorstel van Dr v. d. V. S. niet geschiedt, wijst er op, dat volgens zijn voorstel de Overheid wel degelijk zich stellen moet boven de richtingen om onder die richtingen te kiezen, naar een bepaald principe.

Dat blijkt ook hieruit: Dr v. d. V. S. zal wellicht zeggen: ja maar naar mijn inzicht en volgens mijn verdeelprincipe kan de overheid niet beter doen dan zóó. En dan zeggen we: juist — maar daarmee dringt u die overheid een bepaald verdeelings-principe op, waardoor en waarbij zich die overheid dus weer stelt boven de partijen en richtingen, en waarbij alzoo het toch weer gaat om het oordeel van de overheid over de richtingen.

Zoodra een Overheid sommige richtingen wel en andere niet erkent als gerechtigd tot het op haar kosten stichten van een school, stelt zij zich aan als oordeelster over de richtingen; wijst ze dus aan; oefent ze dus critiek; en doet ze alzoo iets, dat ze niet doen mag.

Maar zoo zal Dr v. d. V. S. zeggen: „ik wil de vrijheid der niet-aangewezen richtingen immers niet beperken. Die mogen ook scholen bouwen. Alleen... uit eigen beurs“.

Ja, maar primo heeft dat met de kwestie van het aanwijzen van bepaalde richtingen door de Overheid weinig te maken. Door die opmerking verandert de zaak waar het om gaat niets.

En secundo wordt hier wel heel precies gewezen op een onrecht, waarover we later hopen te schrijven.

Maar ter eerster instantie gaat het om de vraag of onze onderwijswetgeving dien kant uit moet, dat de Overheid bepaalde richtingen erkent (en andere niet erkent) voor het toekennen van het recht van gesubsidiëerde scholen-bouwen.

Dat — ofschoon ik het woord „erkennen“ gebruikte in den vorigen zin — ik hier practisch te doen heb met „aanwijzen“ behoeft o.i. geen betoog meer.

Maar in de practijk zullen de moeilijkheden nog erger worden.

Immers Dr v. d. V. S. spreekt over „de Protestantisch-Christelijke groep“. Die zal „scholen met den Bijbel“ kunnen oprichten, die gesubsidiëerd worden (pag. 39, broch.). Maar wat is nu het adres van die prot.-chr. groep?

Stel u voor op een dorp is een afdeeling van de Ver. voor Chr. Volksonderwijs, een afd. van het Schoolverband, en een vereeniging, die bedoelt in „deze verwaarloosde streek“ een Evangelisatieschool te stichten.

Welke vereeniging (afdeeling) heeft dan recht op subsidie? Of moet dan op instigatie van de Overheid er fusie plaats vinden? Of moet men allen tesamen zich bij „christelijk-nationaal“ voegen?

Hoe denkt de geleerde schrijver zich toch in

om zich terug te trekken in de stilte, en daar alleen te peinzen, of zich te verlustigen in de schoonheid der oude klassieke wereld, of in de zeldzaam rijke confessions van een Augustinus en anderen uit verre tijden zich te verliezen.

Van zijn eigen rijkdom was hij zich niet bewust. Maar wie hem zocht en wiens geest aanraking zocht met den zijnen, keerde straks verrukt, soms verrukt over zooveel heerlijks en schoons, naar zijn woning terug. Welk een vriendelijke, nederige, beminnelijke man, een liefelijke avondster gelijk, te vriendeliker gloed, naarmate de schemering komt. Als het stil was om hem heen, hoe kon dan die zachte, zangerijstem u boeien en meeslepen soms!

Maar in het werkelijke, drukke, veel eischende leven, was hij niet bestand. Docent te zijn in den gangbaren zin van het woord, kon hij niet. En kon hij allermindst in een tijd als toen hij er toe geroepen werd. Zijn benoeming te Kampen is een feit geweest. Ook met het oog op deze benoeming is het dikwerf de vraag voor mij geweest, of een benoeming door een gansche Synode wijs mag worden geacht, en of dit hoogst moeilijke werk niet behoorde te berusten bij het Curatorium der School. Hoe dit zij, docent Steketee heeft zijn taak niet kunnen voortzetten naar het oordeel van de Synode te Zwolle, die door hare afgevaardigden, mannen die hem eerden en liefhadden, riep en breedvoerig met hem deze zaak besproken hebben, nadat dit vroeger reeds door het Curatorium was geschied.

Ik mag hier misschien wel de bescheiden opmerking maken, dat het niet aangaat dat mannen broeders die van de handelingen en overwegingen der Synode

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

De Afzetting van den Docent A. Steketee.

Als een donderslag klonk in onze studentenooren de mare: Steketee is afgezet. „Weggejaard“, zei een ander. „Ontbagen“, riep een derde. „Met eere en met wachtgeld“, stentorde een deftige domine, lid van de Synode. In ons studentenhart fluisterde het heel stil: „vermoord“.

Ds A. de Geus (Friesche Kerkb., 7 Mrt 1913).

I.

Velen zullen zich misschien nog herinneren, dat korten tijd nadat de Oud-Doctent Steketee de eeuwige rust was ingegaan, mijn broer, thans predikant te Buitenpost, en ik, zoons van zijn oudste zuster, uit zijn nagelaten geschriften van wijsgeerigen aard een bundel hebben samengelezen, die onder den titel „Beschouwingen van een Christen-denker“ in 1914 het licht zag (J. H. Kok, Kampen). Hierin werd ook opgenomen een inleidend woord van Prof. Bavinck „ter gedachtenis“ aan den man, die het eerst bij hem den zin voor filosofie had gewekt, en een levensbericht van mijn hand.

In dit stuk heb ik o.m. medegedeeld, op welke wijze de Synode der Christelijke Gereformeerde Kerk van 1882 aan zijn werkzaamheid als docent aan de Theologische School een ontijdig einde gemaakt heeft. Na een geheime zitting, waarvan alle praesidieerende leden waren uitgesloten, heeft het Moderamen den niets kwaads vermoedenden man overvallen met de beschuldiging, dat hij niet doceeren kon. Hij kon dit niet toegeven, maar

de practijk ting moet komen dus „protestants nationaal“ dat dan ge dorp als „geen subs ook aan e die alleen eerste dorp Hervormde volgens O woord ont tantsch-chr Of indie op welke die de de ontvangen“ En waar heid het re We noer doen zien, de brochure van het „tingen do gronden tische r onmogelijk Maar hie Inzonder onderwijs Vooral d telijk“ ond Daarov

„Als God s

De chris reeds eerd vrij snel te met een n Paula“). D auteurschap boek doen die recht christelijke in deze ru

in z'n op altijd gev structuur; wetenschap rige of soc dingen beh schen gel werp is. E dit bewijze

Een beg Wout van worden en stad, waar komt in aa Guus van den de jor in allerlei en daarmee Guus maak blijft houde gegoeden l hem heeft, zij, de me schijnt nog moeder en

1) E. J. B.

niets wete over doen kunnen w Wel wil i smart gev gedachten zijn koste anders ge eenzamer.

Men beho om te zien, sprake is. In gewijzigd beschuldigin diging, die van zijn zie erend heeft nog verder: zijn benoem twijfel zeer, voeringen, d gehouden, c op de Theo Kunst voor bewijs voor wel één va hebben; ver later hun hem ontvang zjds, in he kunnen toev verschijnen.